

Олена Чигринець

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Аналізується стан інвестиційного середовища економіки України. Досліджуються основні чинники залучення прямих іноземних інвестицій в економіку в кризовий період. Формулюються практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки України.

Визначення проблеми. Спроможність держави швидко подолати негативний вплив кризових наслідків в значній мірі залежить від її здатності залучати прямі іноземні інвестиції, основним показником якої є інвестиційна привабливість для зовнішніх інвесторів.

В Україні актуальність даної проблеми пояснюється тим, що економічна криза, у якій зараз перебуває економіка, супроводжується кризою ліквідності банківської системи держави. Це, в свою чергу, призводить до сповільнення ефективного перерозподілу інвестиційного капіталу і, як наслідок, до відсутності у суб'єктів господарювання доступу до джерел фінансування своєї діяльності. Особливого удару зазнають підприємства із сезонним циклом виробництва через відсутність можливості підтримувати достатній рівень оборотних коштів від сезону до сезону.

За таких умов єдиним джерелом фінансування санації економічної системи України є залучення прямих іноземних інвестицій, яке повинно відбуватися із застосуванням певного механізму. Основними його складовими є: сприятливе інвестиційне середовище, державна політика та ринкові інструменти у сфері організації іноземних інвестицій.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема підвищення ефективності інвестицій та інвестиційної діяльності є предметом досліджень у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Я. Д. Крупки, А. В. Омельченка, В. І. Онищенко, А. А. Пересади, Н. О. Титаренка, Е. М. Четиркіна, В. В. Бочарова, В. Н. Лівшиця, І. А. Бланка, В. Бернса, В. С. Бірмана, Дж. Кейнса, Я. Вільямса, Л. Д. Гітмана, М. Д. Джонка та ін. Проте залишається значна частина дискусійних та недостатньо вивчених питань інвестиційних процесів, покращення інвестиційної привабливості підприємств та регіону і пошуку інвестиційних ресурсів.

Метою статті є розкриття суті механізму залучення іноземних інвестицій та акцентування уваги на стабілізації макроекономічних показників через надходження іноземних інвестицій в Україну.

Виклад основного матеріалу. Дослідження інвестиційного середовища в Україні свідчить про те, що, з одного боку, ключову роль у його формуванні відіграє уряд, який визначає амортизаційну, грошово-кредитну, бюджетну, податкову політику. З другого боку, на динаміку інвестицій істотно впливає ступінь розвитку фінансової та фондової інфраструктури вітчизняної економіки. Не менш суттєвим є й те, що ці визначення є взаємопов'язаними, а напрям впливу може бути двостороннім. Наприклад, кредитна й інвестиційна репутація уряду впливає на фондові індикатори. І навпаки, низька активність портфельних інвесторів на внутрішньому ринку країни є показником недовіри інвесторів до її економічної політики. Загалом же це свідчить про необхідність використання усього комплексу важелів (державних і ринкових) для формування привабливого інвестиційного середовища і залучення потрібного обсягу інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку [4, с. 1].

Чинники залучення прямих іноземних інвестицій в Україну умовно можна поділити на чотири головні блоки: політично-правові, економічні, організаційні та інформаційні. Первинними є політико-правові чинники залучення іноземних інвестицій. Як показують численні дослідження, при прийнятті рішення про здійснення іноземних інвестицій завжди приділяють особливу увагу поряд із показниками економічного характеру й показникам політичної стабільності країни-реципієнта, оскільки останні є передумовою виникнення та невизначеності, як наслідок, ризиків, з якими інвестори будуть змушені зіткнутися. У зв'язку з цим варто зазначити, що політичне середовище механізму залучення іноземних інвестицій в Україні тривалий час було не зовсім привабливим для належного розвитку як інвестиційної діяльності, так і підприємництва загалом. Постійні зміни в суспільстві, що ведуть до перерозподілу власності, часті зміни у структурі діяльності Кабінету Міністрів України та численні перестановки в інститутах влади, як і багато інших подій політичного характеру, негативно впливають на мотивацію іноземних інвесторів. Так, наприклад, той факт, що через часту змінюваність уряд керується коротко- або середньостроковими цілями і не в змозі повною мірою приділяти увагу довгостроковій інвестиційній політиці, а це вкрай негативно сприймається іноземними інвесторами. Крім того, українські структури влади, на жаль, і досі вбачають своє призначення в контролі, а не у створенні партнерських стосунків із місцевими підприємствами, стосунків, що покладають зобов'язання не тільки брати, а й давати.

Відносно правового аспекту української системи залучення іноземних інвестицій цікавою є думка експертів Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), які характеризують українське законодавство як надмірно складне і як таке, що постійно змінюється [5, с. 11]. На їхню думку, в Україні мають місце найнесприятливіші для іноземного інвестора умови. У доповнення до частих змін законодавства нові закони часто мають зворотну силу, що загрожує інвесторові необмеженим ризиком. Прозорість і передбаченість дії

законодавства, які необхідні для функціонування ринкової економіки, тривалий час були відсутні в Україні [6, с. 35].

Причина існування великої кількості різноманітних ризиків криється у відставанні законодавчої бази у сфері регулювання іноземних інвестицій від реального процесу економічних перетворень. Так, в Україні розроблено законодавство про іноземні інвестиції, яке нараховує понад 100 різноманітних правових та нормативних документів, законів, постанов, указів, положень, інструкцій [8, с. 124].

В останній час вдалося досягти певних позитивних результатів у сфері формування чіткої та прозорої правової бази, що покликана регулювати та сприяти заохоченню іноземних інвестицій до нашої країни шляхом поліпшення інвестиційної привабливості економіки України. Проте варто ще раз зазначити, що загалом вся українська законодавча база щодо заохочення та регулювання іноземних інвестицій має принаймні дві основні вади:

- 1) нестабільність і ненадійність;
- 2) відсутність комплексності і наявність протиріч у самих законодавчих актах.

Про нестабільність законів у сфері регулювання іноземних інвестицій свідчить те, що за роки незалежності в Україні шість разів змінювались умови інвестиційної діяльності для нерезидентів [9, с. 84]. Нестабільність, у свою чергу, обумовлює неможливість спрогнозувати виробничо-господарську та фінансову діяльність об'єктів інвестування. У той же час саме забезпечення стабільності нормативної бази має для іноземного інвестора більше значення порівняно з пільгами [10, с. 28].

Суттєво впливає на інвестиційну привабливість країни та її імідж на міжнародній арені прозорість і ефективність роботи судової системи. В Україні виконання судових рішень зволікається, та й рівень їх недостатній, що обертається суттєвими економічними втратами для компаній. На думку експертів, сьогодні слід підвищити вимоги з боку тих державних установ, які зобов'язані контролювати дотримання законів і виконання судових рішень, оскільки інвестори реагують не на декларацію їхніх прав, а на реальний і дієвий механізм їх дотримання [12, с. 9].

Економічні чинники залучення іноземних інвестицій, податкова система в Україні нині недостатньо відповідають вимогам ринкової економіки і відштовхують як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, бо перебувають у стані постійного реформування. Це призводить до порушення основних складових ефективності, справедливості, визначеності та зручності для платників податків. Податкова система деформована через значну кількість пільг, які перешкоджають поліпшенню фінансового і виробничого стану підприємств, здійсненню капіталовкладень, призводячи до необґрунтованого перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами господарювання. Для впорядкування пільг необхідно скасувати ті з них, які не мають економічного обґрунтування. Є ще ряд інших негативних моментів у економічному блоці залучення іноземних інвестицій і, перш за все, це – бюрократичні вади, легітимна невизначеність у процесі приватизації; відсутність соціально та економічно ефективної приватизації, ефективного закону про приватизацію землі; обіг на внутрішньому ринку грошових одиниць західних країн; відсутність правового забезпечення

кредитування, страхування, валютного обігу; обмежені канали репатріації прибутку, в основному шляхом вивезення виготовленої продукції видобувних та сировинних галузей, що мають попит на світових ринках, тощо.

Аналіз показників платіжного балансу свідчить про те, що у 2009 році зовнішньоекономічна діяльність резидентів України здійснювалася в умовах глобальної кризи. Основними характеристиками динаміки зовнішнього сектору стали: зменшення дефіциту поточного рахунку, зумовлене, перш за все, скороченням імпорту вищими темпами порівняно з експортом, та формування від'ємного сальдо фінансового рахунку унаслідок проведення значних виплат за зовнішніми зобов'язаннями за суттєвого скорочення нових зовнішніх залучень та інвестицій.

Зведений платіжний баланс України сформовано з дефіцитом на відміну від попередніх років.

Упродовж року 12-місячне кумулятивне сальдо поточного рахунку мало тенденцію до скорочення (див. рис.1). Винятком став грудень, коли зазначений показник продемонстрував дефіцит, який зріс з 1.6 до 1.9 млрд. дол. США. Кумулятивний 12-місячний профіцит фінансового рахунку скорочувався до квітня, починаючи з якого сальдо стало від'ємним. Збільшення дефіциту тривало до вересня. Останні три місяці року від'ємне сальдо фінансового рахунку зменшувалося й у грудні становило 11.8 млрд. дол. США.

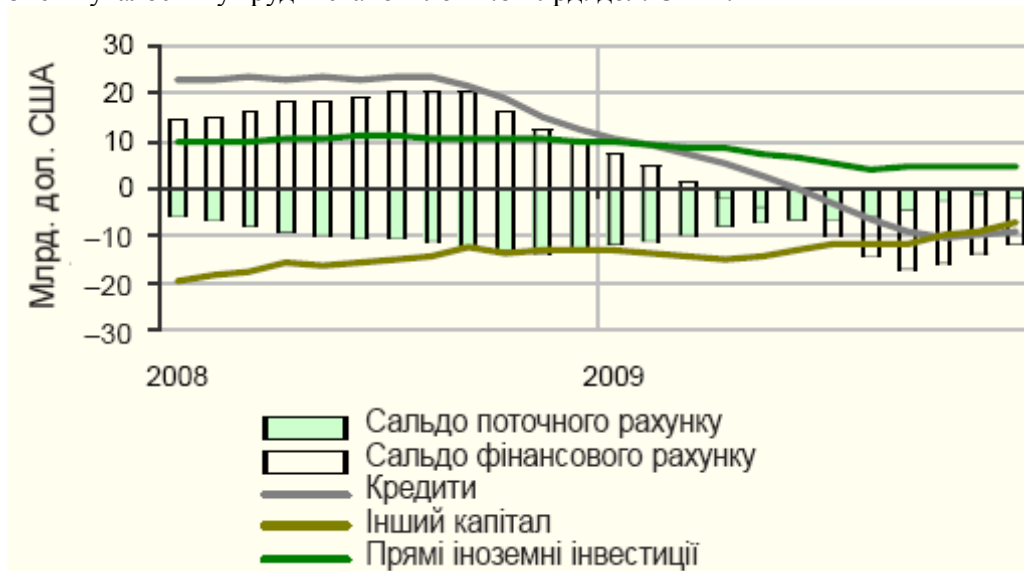

Рис.1. Динаміка показників платіжного балансу протягом 2008-2009рр (Млрд. дол. США).

У цілому за 2009 рік дефіцит поточного рахунку скоротився до 1.9 млрд. дол. США порівняно з 12.8 млрд. дол. США в 2008 році (див. рис.2). Це було зумовлено різким зниженням від'ємного сальдо зовнішньоторговельного балансу (до 2.7 порівняно з 14.4 млрд. дол. США у 2008 році) через значне скорочення внутрішнього попиту та девальвацію гривні. Звужений світовий попит, низькі

ціни на товарних ринках, загострення конкуренції та підвищення протекціонізму зумовили зменшення обсягів експорту товарів порівняно з 2008

Рис.2. Поточний рахунок платіжного балансу протягом 2008-2009рр.

роком на 40.3% – до 40.4 млрд. дол. США. Через різке падіння світових цін найбільшого скорочення зазнали галузі, орієнтовані на експорт сировинної продукції – металургія (експорт зменшився на 53.6%), хімічна промисловість (на 47.8%), виробництво мінеральних продуктів (на 44.6%). Експорт продукції машинобудівної галузі зменшився на 36.8%, продукції АПК – на 12.2%. Різке скорочення вартісних обсягів експорту було спричинено насамперед зниженням експортних цін. Водночас збільшення обсягів поставок сільськогосподарської продукції унаслідок високих врожаїв протягом двох останніх років дало змогу зберегти в середньому фізичні обсяги поставок на рівнях, близьких до минулорічних.

У 2009 році суттєве звуження внутрішнього попиту та подорожчання імпортованих товарів (унаслідок знецінення гривні до долара США) зумовили падіння обсягів імпорту на 45.4% – до 45.7 млрд. дол. США.

Найзначніших скорочень зазнав імпорт машинобудівної продукції (в 2.9 раза). Унаслідок падіння середньорічних цін та фізичних обсягів поставок нафти, коксу, вугілля та залізорудної сировини імпорт мінеральних продуктів за рік зменшився в 1.5 раза.

У 2009 році від'ємне сальдо за фінансовим рахунком оцінено в 11.8 млрд. дол. США (у 2008 році профіцит – 9.6 млрд. дол. США) (див. рис.3). Формування дефіциту фінансового рахунку в поточному році було зумовлено лише частковим покриттям виплат за борговими зобов'язаннями приватного та державного

секторів новими залученнями та низькими обсягами припливу прямих іноземних інвестицій.

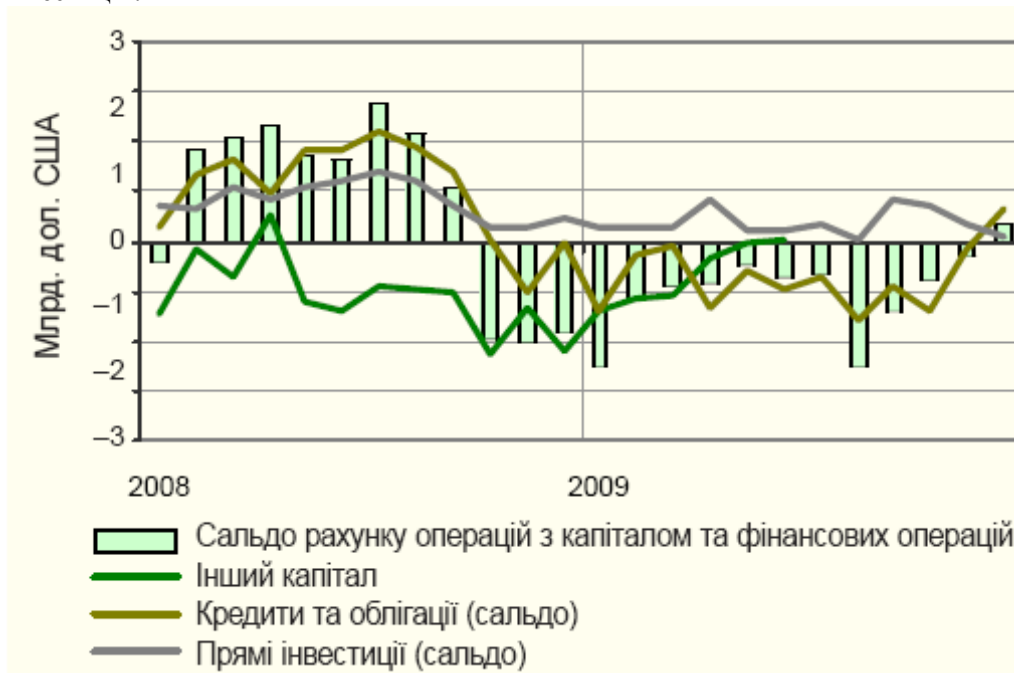

Рис.3. Фінансовий рахунок платіжного балансу протягом 2008-2009рр.

Обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій в Україну за 2009 рік оцінено в 4.5 млрд. дол. США, що в 2.2 раза менше, ніж у 2008 році (9.9 млрд. дол. США).

Від’ємне сальдо за операціями з кредитами та облігаціями приватного сектору у 2009 році становило 7.9 млрд. дол. США (порівняно з 12.4 млрд. дол. США чистих залучень за 2008 рік).

Rollover за 2009 рік оцінено в 82%, для банківського сектору – 76%, для реального – 98%. Відплив коштів за статтею „Кредити та облігації” тривав майже протягом всього 2009 року. Проте у грудні (вперше з жовтня 2008 року) поновився приплив боргового капіталу в значних обсягах. Додатне сальдо за статтею становило 676 млн. дол. США. Чистий приплив був зумовлений як поліпшенням ситуації з ліквідністю у світовій фінансовій системі, так і певним відновленням довіри до вітчизняних позичальників.

За борговими операціями сектору державного управління від’ємне сальдо становило 1.2 млрд. дол. США.

Суттєво скоротився вплив за статтею „Інший капітал” (до 7.2 порівняно з 13.1 млрд. дол. США у 2008 році). Обсяги приросту готівкової валюти поза банками за 2009 рік становили 9.6 млрд. дол. США, що на 25.5% менше порівняно з 2008 роком (12.9 млрд. дол. США).

У грудні 2009 року від'ємне сальдо зведеного платіжного балансу скоротилось з 4902 до 222 млн. дол. США, а в цілому за 2009 рік воно становило 13.7 млрд. дол. США (див. табл.1). Дефіцит у грудні було повністю профінансовано за рахунок резервних активів, обсяг яких за станом на 01.01.2010 р. становив 26.5 млрд. дол. США, що забезпечувало фінансування імпорту товарів та послуг протягом 5.1 місяця майбутнього періоду.

Недостатня розвиненість фондового ринку і наявність малого числа фінансових інструментів на ньому, низький рівень корпоративної культури на вітчизняних підприємствах, нездатність чинного законодавства регулювати спірні питання, що виникають на цьому ринку, стримують на сьогодні інвестиційну діяльність в Україні. Іноземні інвестори не дуже сподіваються на стабільний дохід з акцій українських підприємств. Для фондового ринку України характерний низький рівень капіталізації і низька ліквідність акцій, випущених в обіг. З метою активного розвитку ринку цінних паперів потрібно, щоб функція контролю за ринком цінних паперів здійснювалася інституцією, незалежною від політичних, урядових, лобістських, тінювих і корумпованих сил. Необхідно забезпечити виконання вимог законодавства усіма учасниками фондового ринку.

На рівень іноземного інвестування впливає й рівень банківського відсотка, а також облікова ставка центрального банку. Залежність активності іноземних інвесторів від банківського відсотка визначається тим, що норма прибутковості інвестиційного проекту за участі нерезидента, кредитованого комерційними банками приймаючої країни, повинна перевищувати банківський відсоток, який встановився. Зниження банківського відсотка приваблює будь-якого інвестора, що вкладає кошти в реальний сектор економіки.

Важливою передумовою поліпшення інвестиційного середовища та системи регулювання іноземних інвестицій в Україні є страхування іноземних інвестицій. Вважається, що захист майнових інтересів іноземних інвесторів у нашій країні може забезпечуватися також і незалежними страховиками. У сучасних умовах швидкими темпами йде процес демонополізації страхової діяльності, розширюється коло суб'єктів, які надають страхові послуги, формується страховий ринок. Але розвиток страхової справи має поки що стихійний характер. Значною мірою це пояснюється тим, що законодавчих актів у сфері страхування майже немає. Всесоюзні акти, які регулювали страхові відносини, втратили силу. Не вирішують питання й положення та застосування окремих норм громадянських та господарських актів, які не враховують специфіку страхування. Ураховуючи це, актуального значення набуває проблема розробки та прийняття відповідних законів, які б визначали правові, економічні та організаційні основи страхової діяльності, а також й умови надання страхового захисту іноземним інвестиціям.

Не можна абстрагуватися і від високого рівня неефективного регулювання підприємницької діяльності з боку державних органів: велика кількість різних видів ліцензій, дозволів, сертифікатів, в одних лише назвах яких важко розібратися. До цього додається вельми поширене елементарне незнання основ ділового співробітництва з боку національних підприємців. Через некомпетентність керівники підприємств подеколи приймають одноосібні рішення, які суперечать законодавству та зачіпають інтереси іноземних

Таблиця 1. Основні статті платіжного балансу України у 2008-2009рр.

Показники	2008						2009					
	Ікв.	Ікв.	Ікв.	грудень	Ікв.	рік	Ікв.	Ікв.	Ікв.	грудень	Ікв.	рік
<i>Млн. дол. США</i>												
Рахунок поточних операцій	-3662	-3313	-2078	-255	-3710	-12763	-696	-54	-360	-585	-830	-1940
Баланс товарів	-4490	-4171	-3868	-455	-3562	-16091	-937	-946	-1774	-892	-1672	-6329
Експорт	13960	18940	21199	4123	13618	67717	8455	9185	10313	4194	12458	40411
Імпорт	-18450	-23111	-25067	-4578	-17180	-83808	-9392	-10131	-12087	-5086	-14130	-45740
Баланс послуг	77	308	1341	100	15	1741	186	528	1288	125	605	2607
Експорт	3568	4576	6054	1358	3697	17895	2827	3272	4368	1185	3296	13763
Імпорт	-3491	-4268	-4713	-1258	-3682	-16154	-2641	-2744	-3080	-1060	-2691	-11156
Баланс доходів	11	-283	-382	-191	-886	-1540	-574	-690	-513	-132	-530	-2307
Поточні трансферти	740	833	831	291	723	3127	629	1054	639	314	767	3089
Рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій	3527	5723	3058	-1804	-5754	9554	-4529	-1992	-4542	363	-724	-11787
Капітальні трансферти	0	-1	5	2	1	5	70	5	3	3	6	84
Прямі інвестиції (сальдо)	2430	3091	3324	456	1058	9903	847	1251	1159	120	1206	4463
Портфельні інвестиції (акціонерний капітал)	208	72	114	-15	4	398	-55	-14	-24	-9	19	-74
Кредити та облігації (сальдо)	3247	4595	5516	-60	-1043	12315	-1767	-2922	-3461	676	-889	-9039
Інший капітал	-2358	-2034	-2901	-2187	-5774	-13067	-3624	-312	-2219	-427	-1066	-7221
Зведений баланс	-135	2410	3980	-2059	-9464	-3209	-5225	-2046	-4902	-222	-1554	-13727
<i>До відповідного періоду минулого року, %</i>												
Товари та послуги												
Експорт	31,1	49,1	55,5	-11,6	-0,1	33,8	-35,6	-47,0	53,1	-1,9	-9,0	-36,7
Імпорт	45,7	60,8	30,2	-24,8	-2,9	38,5	-45,2	-53,0	50,6	5,3	-19,4	-43,1
Товари												
Експорт	28,7	51,2	67,1	-15,4	-1,2	35,9	-39,4	-51,5	48,6	1,7	-8,5	-40,3
Імпорт	46,6	62,4	63,1	-29,8	-5,8	38,7	-49,1	-56,2	48,1	11,1	-17,8	-45,4

інвесторів. Буває, що місцева рада дає попередню згоду на використання землі, а надалі зі зміною влади анулює її. До ще однієї характерної перешкоди у сфері регулювання іноземних інвестицій в Україні відносять здійснення інвестування під впливом таких чинників суб'єктивного порядку, як позиція галузевого міністерства, обласної адміністрації, директорського корпусу, що часто ставить у залежність реалізацію проекту від особистих, неформальних контактів. Корумпованість політичної еліти та поширена необхідність вдавання до хабарництва при проникненні на український ринок становлять причини, на які також посилаються західні ділові кола [10, с. 112].

Особливу увагу слід приділити інформаційному забезпеченню залучення іноземних інвестицій як найслабшій ланці в чинному механізмі регулювання цього процесу. Необхідно видавати інформаційні бюлетені й рекламну літературу з проблем іноземного інвестування, створити комп'ютерну мережу для обміну інформацією, систему статистичної інформації [11, с. 18]. Сучасних інвесторів, які вивчають можливості та перспективи прямого інвестування, цікавлять також характеристики внутрішнього ринку країни – одержувача іноземних інвестицій, а саме місткість місцевого ринку, добробут або купівельна спроможність населення та потенціал зростання цих показників, доступ до ринку, забезпеченість інфраструктурними службами підтримки, ресурсна база, заробітна плата, торговельна політика, наявність пільг для іноземних інвесторів, ступінь впливу держави на процес вкладення іноземних інвестицій у країну та ступінь урегульованості цього процесу [8, с. 328].

Залишається невирішеною проблема забезпечення зарубіжних інвесторів інформацією про чинне стосовно іноземних інвестицій законодавство, оскільки тексти законів та інструкцій недосяжні для їх ознайомлення. Практично немає єдиного підходу до статусу та відміни попередніх законів, тому важко визначити, які закони зберігають чинність, а які були анульовані. Щоб дати зарубіжним інвесторам уявлення про правовий режим в Україні стосовно іноземного капіталу, потрібно організувати регулярний випуск бюлетеня, що містить відповідну інформацію кількома мовами.

Висновки. Отже, головні причини неефективного регулювання залучення іноземних інвестицій в Україні на макрорівні – це стан економіки, закони та принципи їх регулювання, політична та економічна нестабільність, політика уряду, відсутність системи поширення інформації, яка була б легко доступною для вітчизняних і зарубіжних підприємців та охоплювала широкий спектр питань щодо можливостей інвестування в Україну. На мікрорівні – це характер взаємовідносин між вітчизняними підприємцями та їхніми зарубіжними партнерами, а також із державними організаціями; брак досвіду роботи з іноземними партнерами, відповідних норм, стандартів та нормативів; громіздка бюрократична процедура вирішення практично всіх питань.

Відповідні державні органи вже проводять певну роботу в напрямі вдосконалення механізму залучення та регулювання іноземних інвестицій, оцінки та поліпшення інвестиційного середовища в Україні, але здійснюється вона, на жаль, безсистемно, що не призводить поки що до суттєвого поліпшення інвестиційного середовища в нашій країні.

В Україні доцільно використовувати такі інструменти для залучення іноземних інвестицій, як приватизація.

У процесі ринкового трансформування економіки приватизація є одним із найважливіших інструментів у системі механізмів активізації залучення і підвищення ефективності іноземних інвестицій. Вплив приватизації на інвестування повинно проявлятися через такі елементи:

- роздержавлення підприємств повинно призводити до виникнення та розширення приватного та корпоративного секторів економіки, а іноземні інвестори найбільше зацікавлені саме у співпраці з акціонерними і приватними підприємствами;
- приватизовані підприємства є більш гнучкими в сучасному бізнес-середовищі, а отже, більш ефективними і конкурентоздатними. Їх розвиток повинен формувати сприятливий діловий інвестиційний клімат;
- залучення через приватизацію додаткових коштів до бюджету є одночасно джерелом фінансування розвитку суміжних галузей та інфраструктури, що не тільки розвиває національну економіку, а й підвищує увагу до неї іноземних інвесторів.

Таким чином, успішна приватизація, сприяючи залученню іноземні інвестиції, стимулює підвищення конкурентоспроможності національної промисловості і створює умови для соціально-економічного розвитку країни.

Одночасно, з досвіду інших країн із перехідною економікою, відомо, що приватизація як засіб залучення іноземних інвестицій має складні та неоднозначні характеристики. По-перше, існує тісна кореляція між обсягом припливу іноземних інвестицій та приватизацією. Динаміка іноземних інвестицій після закінчення масової приватизації залежить від успішності національної інвестиційної політики.

По-друге, кількість робочих місць на приватизованих підприємствах може скорочуватись у деяких секторах у результаті прагнення нових власників до вищої ефективності.

Неоднозначним є також вплив приватизації як інструменту залучення іноземних інвестицій на економічне зростання. Оскільки масова приватизація зазвичай супроводжується відповідними змінами в середовищі функціонування бізнесу, в тому числі в законодавстві, а вплив власне приватизації на економічне зростання виміряти важко. Проте ряд досліджень підтверджує гіпотезу про позитивний вплив приватизації на економічне зростання. Так, за деякими розрахунками, приватизація в обсязі 1% від ВВП призводить до реального зростання ВВП на 0,5% [10, с. 189].

Водночас, реалізація інтересів нових господарів – іноземних інвесторів на приватизованих підприємствах, зокрема в питаннях репатріації прибутку, може мати негативний вплив на структуру та соціально-економічні пріоритети держави. Слід звернути увагу на те, що іноземні інвестиції мають також секторальну специфіку, пов'язану з приватизацією: ці інвестиції мають часто тенденції концентруватися у сферах телекомунікацій, банківському секторі, водопостачальних, енергогенеруючих та енергорозподільних компаніях, а також в інших елементах інфраструктури. Причина цього криється, з одного боку, в

зацікавленості міжнародних інвесторів, з другого – у численних рішеннях національних урядів про продаж саме цієї власності.

Аналіз показує, що надходження близько 50% іноземних інвестицій в Україну пов'язано з участю іноземних інвесторів у приватизації українських підприємств. Крім того, слід окремо відмітити пов'язаність надходження іноземних інвестицій із наповненням державного бюджету. Близько 60–70% від приватизаційних надходжень до державного бюджету отримано завдяки іноземним інвестиціям. У той же час, як показує практика інших країн із перехідною економікою, у міру закінчення приватизаційних процесів приплив іноземних інвестицій через цей канал може різко зменшитись, що негативно вплине на обмінний курс та монетарну політику в цілому [6, с. 487].

Однією з проблем при розгляді участі іноземних інвесторів у приватизації є неврахування іноземних інвестицій у разі, якщо вони здійснюються як портфельні інвестиції, зокрема через скуповування акцій на вторинному ринку (за умови додаткового випуску акцій). У результаті частина іноземних інвестицій, що надходить через фінансовий ринок, залишається неврахованою, навіть за великих абсолютних розмірів сум. Унаслідок цього створюється неповне уявлення про приплив іноземних інвестицій у рамках приватизації за рахунок іноземного капіталу. З метою більш повного врахування іноземних інвестицій, у тому числі через портфельні інвестиції, треба внести відповідні зміни в методологію розрахунку окремих показників статистичної звітності України.

Загалом проведене дослідження дає підставу стверджувати, що економічний механізм залучення іноземних інвестицій, незважаючи на недоліки, що мали місце в цьому процесі в Україні, в цілому повинен значно більше стимулювати прихід ефективного інвестора в промисловість, транспорт, будівництво через створення умов для розвитку недержавного сектору, що сприятиме прискореному розвитку економіки країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 8.09.91 р. // <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 93/96-ВР від 9.03.96 // <http://www.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 р., № 2299-III // <http://www.rada.gov.ua>.
4. Указ Президента України № 1236/2007 «Про заходи щодо активізації європейського прикордонного співробітництва» від 19.12.2007 р.
5. *А. Л. Мокій, І. П. Бабець* Основні аспекти забезпечення інформаційної підсистеми інноваційної моделі транскордонного співробітництва // *Зовнішньоекономічний кур'єр*. – 2006. – № 1-2 – С. 15–18.
6. *Б. М. Вишивана* Організаційно-економічний механізм регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні: Автореф. дис. ... к.е.н.: 08.02.03. – Львів: НУ ім. І. Франка, 2006. – 20 с.
7. *Інвестування. Теорія і практика* / За ред. *С. В. Герасимова*. – К., 2007. – 695 с.
8. *Іноземне інвестування економіки України* / *А. В. Пехник*. – К., 2007. – 335 с.
9. *І. Р. Михасюк* Глобалізація і єврорегіоналізація / ЛНУ ім. І. Франка; Вища школа інформатики і управління в Жешуві. – Львів, 2006. – 196 с.

10. *Н. В. Мікула* Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. – Львів: ІРД НАН України, 2005. – 395 с.
11. *О. М. Ковалюк* Фінансовий механізм організації економіки України: проблеми теорії і практики. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 436 с.
12. *Т. Ф. Новобранець* Деякі проблеми вдосконалення режиму іноземного інвестування в Україні // Юридичний вісник України. – 2006. – № 3. – С. 8–12.
13. Бюлетень Національного банку України. – 2010. – №2/2010 (203). – 198 с.